

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrt leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 11. maja 1870.

Gospodarske stvari.

Veliki zbor družbe kmetijske kranjske.

Ugodno vreme, katero je dosehal še zelo bilo redko, je 4. dne t. m. privabilo mnogo družbenih udov iz vseh krajev naše dežele na spodnje Poljane, kjer je bil na družbinem vrtu zbor z razstavo kmetijskega in obrtniškega orodja, kmetijskih pridelkov in obrtniških izdelkov. Veseli smo videli mnogo podružnic kmetijskih zastopanih po veljavnih svojih predstojnikih, in med mnogimi velikimi posestniki tudi izvedene kmete. Tudi c. kr. gosp. predsednik deželni pl. Conrad je počastil zbor, kateremu je predsedoval gosp. dr. Karol pl. Wurzbach.

Prvo je bilo to, da so pričujoči ogledali razstavljene reči pa tudi živinozdravniško šolo; une jim je razkazoval gosp. Šolmajer, družbinega vrta oskrbnik, to pa gosp. Skalè, učitelj podkovstva in zdravilstva. V razstavi smo videli dva modela, kako naj se umetno napeljuje voda na senožeti, ktera je poslalo ministerstvo kmetijstva, — družba kmetijska je razpostavila vse orodje za izdelovanje prediva po belgiškem načinu in izgledu tako izdelanega prediva, mnogo plugov, ruski lan, ameriški krompir, posebno rodovitno peso, indijanski rajž, hrastove sviloprejke itd., — gosp. Fid. Trpinec lepo zbirko kmetijskega orodja, kmetijskih pridelkov in lično volno jezerskih ovác, — gosp. Skalè svoje pluge, — gosp. dr. K. Ahačič sejavnice, — gosp. Božič, trgovec v Ljubljani veliko zbirko vrtnarskega in družega orodja, — gosp. vitez Gutmansthal in gospodje Kozler mnogovrstne obrtniške priprave, med temi so jako zanimivi bili stoliči, na ktere se denejo sodci s pivom, katerih, kedar praznejši postajajo, ni treba nazadnje vzdigovati, kajti kar sami se vzdignejo, — gospodar Andrej Piskar iz Motnika, ki je bil lani na državne stroške v moravskem Schönbergu belgiškega izdelovanja predivstva se učiti, je poslal že domači izdelek svojih rok in svojega orodja po belgiškem načinu, — gosp. Rihard Dolenec po novih razmerah popravljeni Dzierzonov panj, — gospodar Net iz Kokrice drenažne cevi, — mesar Urbas v Ljubljani izpitanega vola iz hleva gosp. Jugovica iz Kranja.

Ko se je vse to ogledalo, začelo se je zborovanje z ogovorom predsednikovim deloma nemškim, deloma slovenskim. Pl. dr. Wurzbach s prijazno besedo pozdravlja došle družbenike in omenivši tega, da danes prvič predseduje kot od Njih Veličanstva potrjeni predsednik, zagotavlja, da si bode rad prizadeval tudi na tem mestu zadostovati dolžnosti svoji; zatem se spominja zaslug prednika svojega gosp. Fid. Terpinca, ki se je tudi danes spomnil družbe kmetijske

naznanivši zboru, da je naročil sadik severno-amerikanske predivne rastline zizanije, ktere bode podelil podružnicam, brž ko doidejo v Ljubljano*), — in miluje smrt najstarejšega našega uda, nedavno umrlega dr. H. Coste; potem povdarja imenitnost družbe kmetijske, kateri je ministertvo kmetijstva dandanes tako važno mesto odločilo, da skozi njene roke dohaja kmetijstvu mnogostranska denarna pripomoč; potem prestopi na spomin nemile letošnje zime, ki nam je pobrala groza veliko ozimine in pokončala sadnih in gozdnih drevés; pri tej priliki pa omenja, da družba kmetijska ni držala križema rok, ampak da se je obrnila do ministerstva kmetijstva, naj jej blagovoli na pomoč biti, da se hudo poškodovanim kmetom prizanesse davek na tacihih prostorih; konečno naznanja zastopnike, ki so jih vnaenje kmetijske družbe v svojem imenu poslale v današnji zbor.

In zdajci so se začele razprave zborove.

(Konec prihodnjič.)

Poduk svilorejcev,

kako naj ravnajo, da bodo letos srečni z svilorejo (rejo židnih črvičev).

Na znanje dalo vodstvo cesarske svilorejne poskušalnice v Gorici.

(Dalje.)

Kedar svilorejec iz jajčic izreja črviče, naj, dokler se ne zapredejo v mešičke (kokone), ravná tako-le:

Hrama, kjer imaš črviče, nikoli ne kuri presilno. Sploh je kuriti le takrat treba, kedar hram še 15 stopinj gorkote po R. nima.

Nikoli naj ne bodo okna in vrata vsa zaprta, in tudi takrat ne, kedar je vreme deževno in mrzlo, naj so okna saj nekoliko odprta, ali naj se vsaj kako drugače skrbi, da hram dobí čistega zraka od zunaj; al takrat, ko je vreme mrzlo in deževno, je pa treba zakuriti.

O lepem, toplem vremenu odpri okna in vrata vsa, in to posebno, kedar so črviči že večí dorastli. Nikoli naj pa solnce kar naravnost na črviče ne sije; na oknih imej zato pregrinjala; tudi za to skrbi, da ni prehudega prepaha skozi hram. Kedar je vreme zelo vetrovno ali viharo, zapri okna na tem mestu, kamor sapa piše.

Najbolje je 5krat pokladati listja črvičem: prvič zjutraj ob 5. uri, drugič ob 9. dopoldne, potem pa ob 1., 5. in 9. uri popoldne in zvečer. Ponoči jim ne pokladaj nič; to je zoper naravo črvičjo.

Iz začetka se sme perje drobno zrezati; že po 2. levljenji pa naj se drobno zrezanemu perju doklada bolj

*) Ravnokar je gosp. Terpinca naznanil odboru pismo glavnega agenta iz Prage, da za letos ne more dobiti omenjenih sadik iz Amerike, ker je že prepozno; pošlje jih gotovo ob pravem času prihodnje leto; važna pa je zizanija za to, ker dvakrat več in boljega prediva daje kakor konoplja naša.

gospodarske, obrtniške in narodne

Izhajajo vsako sredo po celi polji. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrt leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

~ V Ljubljani v sredo 18. maja 1870. ~

Gospodarske stvari.

Razpis premij (daril) za orehova drevesa.

Iz državne subvencije, ki jo je kranjska družba kmetijska prejela od sl. ministerstva poljedelstva, se ima po sklepu subvencijskega odbora 140 gld. razdeliti za zasadbo orehovitih dreves, ktera se na škodo dežele čedalje bolj opušča.

Da se veselje za zasadbo koristnega tega drevja poživi, zato je omenjeni odbor sklenil, po 10 do 20 gld. podeliti takim kmetom (velikim posestnikom ne), kateri izkažejo, da imajo največ mladih orehov zasajenih.

Kdor tedaj želi tako premijo dobiti, naj se oglasi pri svojem gospodu fajmoštru in mu pové, koliko tacih drevesec ima zasajenih in kolikošne starosti. Gospod fajmošter bodo tako dobri, da ogledajo njegove orehe in mu pismeno to potrdijo. To pismo naj izroči potem gospodu predstojniku kmetijske podružnice svojega kraja, da ga s svojim sporočilom pošlje podpisanemu odboru v Ljubljano.

To se mora zgoditi letos do sv. Petra in Pavla.

Glavni odbor družbe kmetijske
v Ljubljani 10. maja 1870.

Veliki zbor družbe kmetijske kranjske.

(Dalje.)

Razprave zborove so se začele s tem, da je odbornik gosp. Peter Kozler poročal o nogradski postavi od 1860. leta, ki je takrat bila od c. k. deželne vlade oklicana, al, kakor je podoba, nikoli se ni izpeljevala. Povod k tej razpravi je dala podružnica v Vipavi, ki se je že lani obrnila do družbe kmetijske, naj bi delala na to, da se ustanovi red za bendimo (trgatev), kakor ga določuje gori omenjena postava. Veliki zbor lanski je to stvar izročil glavnemu odboru v prevdarek in sporočilo v letošnjem zboru. In v imenu odborovem je gosp. Kozler poročal danes in naposled stavil predloga dva: 1) naj c. kr. deželna vlada izpeljavo že 1860. leta oklicane postave gosposkam in občinam zaukaže, in 2) ob enem pa naj se naprosi, da prihodnjemu deželnemu zboru izroči po razmerah sedanjega časa osnovano nogradsko postavo. — Vitez Gutmansthal nasprotuje vsaki postavi, ktera zapoveduje vinorejcem, kedaj smejo trgati; on misli, da taka postava je zoperna, žali pravico lastnikovo, se ne dá izpeljati, ker bi delalcev ne bilo dobiti, ako bi vse v enem času bralo, pa tudi nič koristi ne obeta, ker slabo vino ne izvira samo od prezgodnjega trganja, ampak tudi od družih okoliščin, mešanih trt z zgodnje- in poznozrelim grozdem itd.; poduk — misli — utegne več koristiti

kakor najostrejši ukaz; postav za kmetijstvo imamo že tako dosti. — Dr. Costa ne odobruje teh ugovorov in razjasnuje, da se ta postava ne smé misliti kot silen gosposkin ukaz, ampak red, ki si ga lastniki vinogradov za svoj okraj sami naredé; priča temu je to, da vinorejci sami tacega reda želijo, po katerem se večina umnih vinorejcev brani škodljivi samovolji nespametnih gospodarjev; on je tedaj popolnoma za drugi predlog Kozlerjev, a ne za prvega, ker zaspala postava naj se ne izbuja več na dan. — C. kr. deželni predsednik pl. Conrad se sklada z dr. Costovim mnenjem v obče in misli, da postava od 1860. leta se zato ni izpeljevala, ker izvršilnih organov ni bilo; po občinski postavi spada vinogradski red v področje občin, zato dostavlja predlog, da namesti gornikov, ki jih postava od 1860. leta ima, stopijo županije, ktere naj odločujejo čas trgatve in vse drugo, kar spada v nogradsko postavo. — Tudi gosp. Schollmayer ni z vitezom Gutmansthalom enih misli; poduk je večkrat le bob v steno; res je, da imamo postav obilo, ali nektere so prav dobre, žalibog, da se ne izpeljujejo; zelo potrebna nam je gozdarska postava, vodna postava itd. Kar se tiče nogradske postave, vidimo jo celó v tacih deželah, kjer je vinstvo na najvišji stopinji kakor na Rajnu itd. — Dr. Orel razodeva, da se zarad bendimske postave ni bati pomanjkanja delalcev, kajti postava ne pravi vinorejcem: „danes morate vsi trgati“, ona le pravi: pred tem dnevom ne smé nihče trgati, pozneje naj pa bere vsak, kader mu drago. — Po teh razpravah se je glasovalo in z veliko večino je bil sprejet drugi predlog poročevalca z dostavkom c. kr. deželnega predsednika, — prvi predlog pa ni obveljal.

Druga točka današnjih obravnav bila je naprava učilnice za kmetijstvo na Kranjskem. Poročal je o tem družbin tajnik dr. Jan. Bleiweis, ki najpred bere pismo c. k. ministerstva za poljedelstvo, v katerem se tej učilnici iz državnega zaklada zagotavlja prav zdatna pomoč. Na 4 glavna vprašanja naj bi danes odgovoril slavni zbor — rekel je govornik — in to, kar se danes sklene, naj se deželnemu odboru izroči s prošnjo, da predloži prihodnjemu deželnemu zboru ter krepko podpira napravo učilnice za kmetijstvo.

Prvo vprašanje je: ali potrebujemo učilnice za kmetijstvo? Odgovor moj je, da! Kmetijstvo je znanstvo, je vednost, v kateri se djansko kmetovanje mora združevati s podukom v šoli, kajti ta poduk je fundament umnega kmetijstva. Če se še morebiti kter preprost kmetič posmehuje temu, da se kmetijstvo v šoli po gospôdi uči, ne smemo mu tega za zlo vzeti, kajti tak še ne vidi, da kmetijstvo ni več v tistem stanju kakor nekdej, ko sta Adam in Eva v paradizu okoli jablane hodila, in da hlapci, ki gnoj na njivo vozijo, niso pognali kmetijstva ne za las naprej;

učene glavé v šoli in pa skušnje na polji so to storile, kar dandanes vemo in znamo v vseh razdelkih kmetijstva. Kdor dandanes, ko železnice letajo iz kraja v kraj, umnega kmetijstva podučeni ne napreduje, zgubljen je. — Imeli smo že tudi tako šolo kmetijstva od leta 1850. do 1863., — dobro gledé celó majhnih stroškov od 800 do 900 gold., ki jih je prizadevala; gospoda vitez Gutmansthal in Trpinec sta mi že mnogokrat pravila, da sta s svojima majarjema Pogačnikom in Kernom prav zadovoljna, in poleg družih sta ta dva oba izučena bila v tej šoli. Al tadanja nemška večina deželnega zbora je, žalibog! pokopala to šolo, a ne druge namesto nje postavila! — Daso potrebne take šole, kaže nam ves omikan svet in vse naše sosedne dežele imajo take šole: v Gorici, na Štajarskem, v Celovcu. — Tako imenovane „specijalne“ šole, to je, šole le za posamesne razdelke kmetijstva, kakor na priliko, za sadjerejo, vinorejo, gospodarstvo itd. ne zadostujejo nikakor, ker one ne naredé popolnoma izučenege kmetovalca.

Potem prestopi govornik na drugo vprašanje: ktere vrste naj bode ta šola? in nasvetuje, naj bode tako imenovana nižja, ker je taka naši deželi najbolj potrebna, da se naš kmetiški narod podučí v umnem kmetovanji in da iz nje dobivamo izvedene majarje (vavpte). Po dovršeni ljudski šoli naj bode kmečkemu mladenču od 16. leta naprej mogoče v kmetijsko šolo stopiti.

Na 3. vprašanje: iz koliko let naj obstaja ta šola? odgovarja govornik, da iz dveh let, in sicer tako, da v prvem letu se učijo tako imenovani pripravljavni in taki nauki, ki se v šolski sobi morajo učiti (ktere po vrsti našteva po izgledu družih tacišol), v drugem letu pa se uči djansko (praktično) kmetijstvo. Prva šola, ki dobiva svoje učne pripomočke v realki, kovaški in živinozdravilski šoli in v sadje- in svilorejni poskušalnici na družbinem vrtu, naj bode tedaj v Ljubljani*), — druga praktična na deželi zunaj Ljubljane.

Na 4. vprašanje: kdo naj učilnico ustanovi in kdo naj jo zdržuje? je odgovor, da se c. k. ministerstvo za poljedelstvo naprosi zdatne podpore iz državne subvencije, ktero je že obljubilo; privzame naj se tudi tistih 210 gold., ki jih vlada zdaj obrača za nauk kmetijstva na gimnaziji; ker bode učilnica deželna, naj pripomore deželni zaklad; družba kmetijska in mestna občina naj dovolite porabo učnih pripomočkov iz kovaško-živinozdravniške šole, iz sadje- in svilorejne poskušalnice, in pa iz realke; od domoljubov, posebno iz vrste velikih posestnikov, ki bodo iz te šole dobivali pripravnih vavptov, in od hranilnice, ki rada podpira šolstvo, nadjati se je podpore. Le ako vsi ti faktorje pritegnejo, more se napraviti učilnica, kajti stroški vsake take učilnice so precejšnji.

In po vsem tem stavi dr. J. Bleiweis naposled predlog: Sl. zbor naj sklene: glavnemu odboru družbe kmetijske se daje nálog, da v smislu nasvetovanih vodil in današnjih sklepov se obrne do deželnega odbora kranjskega s prošnjo, da na vso moč v prihodnjem deželnem zboru dela na to, da dežela kranjska dobí učilnico za kmetijstvo. (Dal. prih.)

*) „Tagblatt“ je unidan spet svetu kvasil, da dr. Bleiweis hoče to šolo na Poljane spraviti. To je laž! On je le učne pripomočke deloma v tej šoli iskal, deloma v realki, deloma v sadje- in svilorejni poskušalnici; zakaj neki pisár ni z isto pravico rekel, da bode učilnica za kmetijstvo v Mahrovi hiši, kjer je za-njo gotovo več prostora kakor na Poljanah?!

Zárod gozdov s presajanjem mladih sadik.

Znano je, da se dadó mlade lesne rastlinice iz kraja v kraj presaditi, ako se delo pazljivo opravlja.

Od začetka so se le bolj s presajanjem sadnega drevja pečali; pozneje pa — pred več sto leti — so jeli nekteri tudi gozdna drevesa, pa skoro samo hraste, jelše in breste presajati, al v novejem času se je presajevanje tako pomnožilo, da so v nekterih krajih veliki gozdni oddelki samo z zasajenjem nastali.

Zasajanje drevésec po neobdelanem prostoru je toraj najbolji pripomoček, da so zopet pridonosne. Naj bi si toraj vsak posestnik v spomin vtisnil te besede, in naj bi pazil na to, da se vsako leto pri posamesnih hišah vsaj nekoliko tacega prostora obsadí.

Glavne točke, kako se to delo opravlja, hočem vsako posebej razložiti, in sicer:

1. Presajevalec mora izbrati taka drevesa, o katerih vé, da bodo na obdelani zemlji z ozirom na lego in podnebje njeno vspešno rastla.

2. Mora taka drevesa izbrati, ki so kraju najbolj koristna.

3. Mora paziti, da dobra steblica v ta namen odbere.

4. Mora steblica tako vravnati in obdelati, da more gotovo kaj od njih pričakovati.

Naša dežela je bolj gorata, toraj moramo dobro vedeti, kakošna drevesa bomo sadili na gore, kjer je podnebje čisto drugače kakor v dolinah ali na rebrih. Ne bilo bi prav, če bi kdo na gore sadil hrast, ali sploh na peščeno zemljo; bilo bi pa tudi napačno, ako bi jelše na suhe, mecesne pa na močvirne kraje sadili. Ker pri zasajenji dreves zamudimo mnogo časa in nam ono tudi stroškov prizadene, zato moramo paziti, kam in kako bomo sadili: ali so namreč lega, podnebje in zemlja ugodne za ta drevesa, ki smo je namenili saditi, kajti vsa drevesa, ki jih pri nas najbolj cenimo, ljubijo prijetno podnebje, in le tukaj povoljno rastó.

Zopet druga drevesca hočejo pa bolj ostro podnebje.

O posamesnih drevesih, kakošno zemljo ljubijo in kje je prava lega za-nje, obširno govorimo drugikrat, — danes le o presajenji sajenk.

Presadili smo do zdaj že na 1000 mladih rastlinic, sadil sem jih tudi sam, toraj menim, da nikdo ne bo mogel očitati, da Kras napravlja naša gozdnarska šola. Tudi smo prostor že obilno s semenom nasejali.

Samo ob sebi se že ume, da morajo rastlinice, ki jih hočemo presadati, veliko koreninic imeti; nemumno je, če kdo misli, da presajena drevesca nikoli ne naredé tako velikih in debelih stebel, kakor tista, ki so sama zrastla, ali ki so izrastla iz semena. Če drevesa sama tu pa tam stojé, se vé, da se samo v veje razraščejo in kratka stebila imajo; taka so tudi nepresajena, če posamesno stojijo.

Če pa vkup in gosto sadimo, pridemo temu v okom in izredili bomo lepa in visoka drevesa, ki se ne bodo nič razločevala od onih, iz semena zarejenih.

Ko so rastline, ktere smo si namenili saditi, odbrane, mora se poiskati kraj, kterege hočemo obdelati. Če hočemo pašnike zasaditi z lesom, je bolje, ako vzamemo večé listnato drevje, kajti to ima lastnost, da mladike iz porobkov in korenin požene. Bolje je tudi že zato listnato drevje saditi, kajti pod njim še zmirom lepa trava raste; pri šilovji pa ne; ondi zemljo le mah prerašča. Če tedaj hočemo večo korist od pašnikov imeti, zasadimo jih s temi-le listnimi drevesi: s hrasti, bukvami, bresti, jeseni in javori. Kjer je zemlja bolj mokra, pa z jelšami, vrbami in topoli. Sajenke denimo pa toliko drugo od druge, da med njimi lahko trava raste. Ako pa nočemo na travo ozira jemati, sadimo jih tako

smo seme v zemljo djali, presadimo rastlinice na drug prostor, ki ga moramo pa še enkrat prekopati; 2 čevlja naj bode vrsta od vrste, 1 čevlj pa rastlina od rastline saksebi.

Ko smo to delo dokončali, zalivajmo zopet sajenke tako dolgo, da po preteku nekoliko let so za presajenje na obdelani prostor dosti velike. *)

Ako pa hočemo sajenke za pašnike izrediti, vzemimo tiste, ki so bile že v drugem letu presajene in so 3 čevlje visoke postale; prikrajšajmo jim nekoliko koreninic, in je zopet presadimo v neprekopano zemljo, ki pa mora dobra biti, 2 čevlja eno od druge, v vrstah, in čistimo zemljo plevela. Od leta do leta jim porežimo od spodaj nekoliko vej, da počasi dobijo čisto steblo, in jih pustimo tako dolgo stati, da so pravilno močne. Potem jih previdno vzamemo iz zemlje, in presadimo z obilnimi koreninicami na pašnike.

Na ta način bomo z malo semenom na majhnem prostoru neverjetno veliko rastlinic si odgojili; trud in stroški bodo nam pa dvakrat povrnjeni.

Franjo Padar.

Veliki zbor družbe kmetijske kranjske.

(Dalje.)

Ko je dr. Bleiweis tako glavna vodila razložil, po katerih naj bi se osnovala učilnica za kmetijstvo na Kranjskem, začel se je razgovor o njej.

Prvi je poprijel g. Dežman besedo, da po svoji navadi podira, kar bi drugi radi zidali zato, ker vidijo potrebo očitno in vidijo, da to tudi v drugih deželah imajo. On se sklicuje na neki sklep deželnega zbora, po katerem naj bi se pred vsem ustanovile učilnice le za posebne oddelke kmetijstva: za sadjerejo, vinorejo itd. ter pravi, da je družba tudi z dobrim vspehom poslala 3 mladenče v moravski Schönberg predivstva se učiti, — nemško večino deželnega zbora, ki je pokopala učilnico kmetijstva, katero smo že imeli, zagovarja s tem, da ni bila zmožna živeti, — da stroški učilnice za vse kmetijstvo bili bi silni, — da je šolski program, kaj naj bi se v tej učilnici učilo, meglen in nepravilen, ker obsega 3 vrste učencev, — da učilnica ne bode učencev imela in še več enacega, kar je Dežman govoril pod glasnim mrmranjem — ne, kakor je „Tagblatt“ rad pisaril — „šolskih fantov“, ampak pod mrmranjem obilo zbranih veljavnih mož in tudi velikih posestnikov iz dežele.

Prvi mu odgovarja dr. Toman ter se čudi, da more kdo zdaj tako govoriti, ko ministerstvo poljedelstva družbi kmetijski samo ponuja zdatno denarno pomoč, in ko gre za to, da tudi mi na Kranjskem dobimo, kar drugej že imajo. Potem pa razjasnuje notranje nagibe tadanje večine deželnega zbora, ktera raje pošilja naše mladenče v tuje dežele, da bi jih tudi po tej poti v nemščino vtopila, kakor pa da jih dajala doma v slovenskem jeziku podučevati; če nekdanja učilnica ni bila zadostno obširna, zakaj je ni popravil deželni zbor in razširil? — če bi stroški za to šolo tudi obilni bili, ima dežela dolžnost, kmetijski mladini ponuditi pripomočkov, da se izuri v umnem kmetovanju, kakor današnji časi zahtevajo, da naši kmetje ne zaostajajo za drugim na škodi sebi in vsi deželi; al tudi država ima dolžnost, da z denarjem pomaga učilnici kmetijski, saj je vlada ravno kmetije preobložila z grunt-

nim davkom, dolžnost njena je tedaj, da na tej poti saj nekoliko povrne deželi.

V istem smislu govori dr. J. Ahačič in preiskovaje žalostni sklep nekdanje nemške zborove večine ne najde nikakoršnega poštenega vzroka, da je zadušila poprejšnjo učilnico kmetijstva.

Tudi vitez Gutmansthal zagovarja potrebo učilnice za kmetijstvo, v kateri bi se kmetijski mladenči učili umnega kmetovanja po sedanjih potrebah; učilnice za posebne razdelke kmetijstva ne zadostujejo, ker niso celota, in štipendije, da se domači mladenči pošljejo v tuje dežele, so le pomoč v največi sili.

Zatem še enkrat govori g. Dežman ter pravi, da to ne gre, da bi učilnica bila na dvoje razdeljena: eno leto v Ljubljani, drugo na deželi; kaj tacega — pravi — ni nikodar. — Prof. Konšek zagovarja obstanek dozdanje šole kmetijstva na gimnaziji ljubljanski. — Dr. Toman misli, naj bi se za zdaj vse drugo pustilo na stran in le sklenilo, da se ustanovi deželna nižja učilnica kmetijstva in ministerstvo za osnovo njeno prosi prav izdatne pomoči.

Dr. Bleiweis kot poročevalec ima poslednjo besedo. On pobija ugovore Dežmanove ter pravi, da sklep deželnega zbora, na kterege se Dežman opira, zdaj, ko ministerstvo samo za popolno učilnico kmetijstva zagotavlja zdatno pomoč, ni vreden nobenega prevdarka več, a da popolna učilnica kmetijstva ne odstranjuje specialnih učilnic; če Dežman pravi, da so naši mladenči s pridom šli na Moravsko predivstva učiti se, bi vendar vedeti moral, da ta primera je silno šepasta, kajti to vsak vé, da taci reči mora človek iti na tuje se učiti, ki jih doma ni; v nižjo učilnico kmetijsko pa naših mladenčev ni treba na tuje pošiljati, ker imamo doma lahko prav dobro tako šolo in to v domačem jeziku, za-njo edino pripravnem; če se g. Dežman boji, da bi ta šola ne imela učencev, kako da ga ni strah, da bi jih tudi njegove „specijalke“ ne imele; Dežman s takim ugovorom celó premalo skriva one namere, ki jih je imela nemška stranka v deželnem zboru; da je g. Dežmanu marsikaj „megleno“ (verschwommen), kar je drugim o potrebah dežele naše jasno, to skušamo že več let; hvala Bogu — pravi dr. Bleiweis — da mi ni bilo treba, kakor je Krištof Kolomb še le Ameriko iskal, šolskega programa iskati za učilnico kmetijstva, kajti takih šol je že dokaj v Evropi in treba je le po teh izgledih jih osnovati za domače potrebe; da taci na dvoje razvrstjenih kmetijskih šol (v mestu in na deželi) ni nikjer, je pa le spet pomota Dežmanova; naj gré le čez Ljubelj na Koroško, pa kar brž najde tako „zweitheilung-o“; če naposled Dežman zares misli, da se ta šola namerava za kmetijske fante, za preparande in bogoslovce, je pa le spet v grozni pomoti; šola je za kmetijske mladenče namenjena, al nekterih naukov bi se prav lahko in z velikim pridom mogli udeležiti tudi preparandi in bogoslovci.

Vse ugovore Dežmanove je zbor za puhlo besedovanje spoznal, kajti pri glasovanju o predlogih, ki jih je dr. Bleiweis stavil v imenu odborovem, bili so vsi soglasno potrjeni. (Dal. prih.)

Politične stvari.

Državopravno stališče in ustava vojvodine kranjske pred 100 leti.

Pod tem naslovom je „Triglav“ v listu 37. in 38. prinesel nekoliko sila zanimivih odlomkov iz važnega pisma kranjskih deželnih stanov (zastopnikov), v katerem se pod napisom „Allerunterthänigste Vorstellung der treueghorsamsten Stände des Herzogthums Krain“

*) V novejši dōbi take gredice tudi s pepelom gnojijo. Šara, kjer hočemo vrt narediti, se v kup spravi in sožge. Pepel ves plevel že v koreninah zaduši, zbog vročine, ki v zemlji nastane. Če smo gnojili s pepelom, naj se 5 do 6 palcev globoko v brazde dene. Rastlinice moramo pa že v drugem letu presaditi, da se izredijo.

podoba 7.

pa kaže njen prerez po dolgosti.

Dva moža jo brez truda neseta, kamor hočeta. Lahko se toraj tudi prenese v hlev, v katerem so posebne gnojiščine jame. *)

Da se ne zamašé sesalne luknjice, zato se spodaj ondi, kjer je sitice (prevrtana železna plošča, pleh) *E* v podobi 6. in 7. pribito, pritrudi spleten košek. Zaklop-nica (ventil) in škornja ste v 6. podobi usnjena, *B* pa je navadna železna pušica, kakoršna je pri drugih cevéh.

Drugačne gnojničine pumpe kažete podobi 8. in 9. Poslednja je izvrstna v tem, da se ž njo dá gnojni kup poškopiti v podobi dežja.

Podoba 10.

kaže prav ročno tačko (taljigo) s tružico za izvažanje gnoja.

Podoba 11.

tačko (taljiga) s čubrom za odpeljevanje gnojnice,

Podoba 12.

prav pripravno in ročno gnojno kopačo,

Podoba 13.

samski voziček za razpeljevanje gnojnice; iz sodca gnoj-nica po šopu slamnatih bilk teče in škropi.

Mali posestniki, ki si sedaj tudi z malimi stroški ne morejo napraviti boljša gnojišča, naj si jih naredé

po 14. in 15. podobi.

To in uno gnojnišče si kmet lahko sam napravi. Takim gnojniščem se pa ne prisodi denarna podpora.

Kdor si hoče vse zidano gnojišče napraviti, ta naj se ravná po 15. podobi, ki kaže njegov poprečni presek.

Gnoj, ki se v nizkih tružicah izvozi iz hleva, mora se lega na lego $4\frac{1}{2}$ čevlja visoko skrbno razgrniti in dobro potlačiti. Med lege čevelj visoke, naj se natrese zemlje za dlan na debelo, ker se ne-le ž njo zvežejo hlapljivi snovi, ampak se tudi nerazvezljivi delci zemlje razvežejo in postanejo mineraličen gnoj.

Kjer je mavec (gips) po ceni dobiti, kakor na pr. na Gorenškem, ondi je velike koristi, če se gnoj nekoliko potrese ž njim, ker veže (pridrži) amonijak, jako važen živež rastlinam, čegar hlapenje se razodeva po skelečem svojem duhu (smradu). Neprecenljive koristi je mavec tudi, če se potresa v smrdljivih hlevih.

Če hočeš, da ti iz gnojničine jame ne uide prav nič tečnega gnojila, treba je, da od časa do časa va-njo vržeš nekoliko ali v prah stolčenega mavca ali stanjšane žveplene kisline ali železnega (zelenega) vitrijola.

Sklep.

Naj odgovorimo še na to-le vprašanje: „Ali naj se konjski in goveji gnoj vkupaj mečeta na gnojišče, ali vsak na poseben kup?”

Predno damo odgovor na to vprašanje, naj nekoliko povemo o lastnostih živalskega gnoja.

Konjski gnoj se izmed vseh najrajši razveže, daje največ gorkote, ter ima v sebi mnogo amonijaka; zato je dober zlasti za mrzlo in trdo zemljo; žitnim plemenom, zlasti v rahli zemlji in celó sam pa je škodljiv.

Goveji gnoj se le počasi razvezuje, daje malo amonijaka in gorkote, ima izmed vseh gnojev največ vlage (mokrote) v sebi ter je po vseh skušnjah rastlinam in trtam najkoristnejši.

*) Taka gnojnična pumpa je videti na posestvu c. k. kmetijske družbe v Ljubljani na spodnjih Poljanah; gosp. Jarec, posestnik v Medvodah, prav po nizki ceni izvršuje naročila na take pumpe. Po narisani podobi jih pa tudi more narejati najpriprostejši tesar na kmetih.

Svinjski gnoj razvezuje se le jako počasi ter ne daje niti mnogo gorkote niti ima mnogo amonijaka v sebi.

Ovčji in kozji gnoj ima izmed vseh gnojev v sebi največ amonijaka, zato je najboljše, da se ž njim gnoji takim rastlinam, ki za uspešno rast potrebujejo mnogo gnjlca, na pr. korenstvo, okopavine sploh in oljnate rastline.

Ozir rabe gnoja je pred vsem gledati na to, kakošna je zemlja, ki se ima gnojiti.

Kmetovalec, ki ima v svojih njivah in senožetih različno zemljo, lahko in težko, mora na vsak način konjski gnoj ločiti od govejega ter na njive s težko, trdo, mrzlo zemljo izvoziti več vročega konjskega gnoja, govejega pa na lahko, rahlo in peščeno zemljo. Kmetovalcu pa, ki ima na svojem polji enako zemljo, toraj ali samo težko ali samo lahko, ne ostane nič družega, kakor da ves gnoj zmeša. Toda on mora, ako hoče, da zboljša svojo zemljo — in to morda hoče vsak kmetovalec — z gnojem ravnati tako, da se tudi prileže zemlji.

On, ki ima na pr. samo težak svet, mora si pre-skrbeti bolj rahlega slamnatega gnoja, toraj ne sme skopovati z nastilom, ter ne pustiti, da bi mu gnoj na gnojišču ležal dotlé, da se mu popolnoma zmastí. Kdor pa mora samo z rahlo zemljo ukvarjati se, ta najboljše storí, ako pustí, da se mu gnoj prav zmastí.

Gnoj na njive vózi ravno pred oranjem. Cele tedne ali celó čez zimo in še celó v majhenih kupččkih gnoj pustiti ležati na njivi, velika je napaka. Če so gospodarske razmere take, da mora gnoj prej izvožen biti na njivo, izvozi ga na velik kup, kterege pa potem na debelo pokrij z zemljo.

Gnoj 2 do 3 palce globoko podoravaj ter skrbi, da ti ves pride v zemljo. Gnoj, ki povsod gleda iz zemlje, ali sém ter tje leží na rahli prsti, pričá je slabega gospodarstva in zanikernega kmetovalca.

Vélikí zbor družbe kmetijske kranjske.

(Dalje in konec.)

Dr. Jan. Ahačič poroča v imenu glavnega odbora o potrebi, da se na postavni poti v okom pride brezvestnemu in brezpravnemu početju takih gospodarjev, katerih posestvo se ima po eksekuciji prodati in kateri včasih vse, kar koli se le premakniti dá, v zadnjem hipu od hiše in posestva vzamejo ali poprodajo, bodi si cegel na strehi, zemlja na njivi itd. Po taki razuzdanosti škodo trpí kmetijstvo in realni kredit. Poročevalec nasvetuje, naj občni zbor sklene, da se glavni odbor obrne do ministerstva pravosodja, notranjih oprav in kmetijstva, da se ali ostro spolnuje postava, če jo imamo, ali da se nova dá za taka početja, ki so očitna goljufija. — O tej zadevi govorijo predsednik pl. Wurzbach, ki potrjuje, da je res, da se včasih, predno kako posestvo pride na boben, pohištvo in posestvo tako oropa, da je groza; — dr. Costa, vitez Gutmansthal in Fr. Schollmajer, in enoglasno obveljá glavni predlog poročevalčev.

Za tem poroča odbornik Jož. Seunig o tem, kar je družba kmetijska storila za povzdigo konjereje na Kranjskem. Iz tega poročila se je razvidelo, da je ministerstvo kmetijstva obljubilo precejšen znesek za premije kónj na konjskem sejmu v Ljubljani, 300 gld. za podučne bukvice v domačem jeziku o konjski reji, 500 gold. za enake bukvice v živinoreji sploh. Z obojnimi zneski skupaj dala se bode napraviti precej obširna knjiga s podobami. Dr. Jan. Bleiweis je bil naprošen, naj on sestavi tako knjigo.

Zdaj govori dr. Jan. Bleiweis o tem, kako bi si Vipavci z zgodnjim sadjem lahko napravili veliko večo kupčijo z velikim dobičkom. Bog je dal vipavski dolini — je govornik rekel med drugim — tako milo podnebje, da zori sadje veliko poprej kakor drugej na Kranjskem. To je posebna privilegija Vipavi. Treba le, da sadje ni samo zgodnje, temuč da je tudi žlahno, ali kakor Vipavci pravijo, pitano. Po takem sadju bodo segali ne le Ljubljancje in Gradčani, temuč tudi Dunajčanje in še daljni ljudje, saj železnica dela, da zdaj nikamor ni daleč. Že neumrli Vrtovec je to s živo besedo povdarjal v svoji „Vinoreji“. Po vsem tem našteva dr. Bleiweis zgodnje žlahne češnje, hruške, breskve in grozdje, katerih naj bi Vipavci prav obilo zasadili in si tako zagotovili vsakoletno gotovo veliko kupčijo. Naposled navetuje sledeče: 1) iz zbora današnjega naj še pošlje odprto pismo vsem vipavskim gospodarjem v smislu mojega govora; 2) do podružnice kmetijske v Vipavi naj se pošlje prošnja, da na vso moč dela na izrejo pitaneega zgodnjega sadja; 3) predsedstvu prihodnjega tabora vipavskega naj se želja izreče, da na dnevni red stavi govor o pospehu vipavskega trgovstva s sadjem; 4) sadje- in vinorejcem, ki zasade tacega sadja in grozdja veliko, naj se naklonijo premije v denarjih; 5) prihodnji sadni in vinski šoli na Slapem naj se priporoči izrejevanje tudi tacega zgodnjega sadja in grozdja. — Vsi predlogi so bili enoglasno sprejeti.

Odbornik g. Peter Kozler je v tehtnem govoru razložil potrebo, da bi se vožnina mnogotere živinske klaje na železnici znižala. Dokazavši veliko korist kmetijstvu, ako je živinska klaja dober kup, in da v mnogih fabrikah so ostanki njihovega obrtništva prav dobra klaja, al prevaževanje njeno iz kraja v kraj po železnici je silno drago, stavi naposled predlog: naj se zaradi znižanja vožnine družba kmetijska obrne do ministerstva kmetijstva. — Enoglasno se je sprejel predlog.

Gledé na to, da je takrat grof Potocki, ministerstva predsednik, zopet prevzel vodstvo poljedelskega ministerstva, stavi dr. Lovro Toman predlog, naj družba kmetijstva po telegrafični poti mu izrazuje svoj poklon in zaupanje, da se po deželnem zboru sklenjene, deželi naši sila potrebne poljedelske postave kmalu rešijo. — Predlog se je sprejel z vsklikom.

Predlog gozdarja g. Scheyer-a o davku tacih žag, ktere les v svojih gozdih izdelujejo, je bil glavnemu odboru v rešitev izročen.

Naposled je g. Šolmajer, oskrbnik družbenega vrta, pričujoče ude pogostil z mlečno kavo, narejeno z zgoščenim (kondensiranim) mlekom, ki ima to veliko prednost pred drugim mlekom, da se dá ohraniti dolgo časa in prepeljevati v daljne kraje, — tedaj je kupčijstvu posebno pripravno. Kava je bila prav okusna.

S kratkim ogovorom sklene predsednik jako zanimiv zbor ob 3. uri popoldne.

Za kratek čas in poduk.

Mojster skaza.

(Konec.)

Ako se po mestih mojstri-skaze najdejo in se ž njimi taka godi, — o rakova mast! kaj bo pa še le po deželi — po kmetih! Okoli po vaséh je več umnih, ročnih, brhkih in poštenih rokodelcev, kateri se še zeló mestnih ne vstrašijo; vendar število mojstrov-skaz povsod premaguje. Na deželi ni ti treba daleč iti, da bi videl léno zdelane, napak narejene in skažene reči. Izdelke boš videl večkrat prav iz debelega, brez nikakih primer, da si jih žalosten, da te srcé boli. — Tukaj

je ta močno občotal, zakaj? — pretesno obuvalo ga je zatišalo in hudo oglodalo, da naprej ne more. — Na unem tam-le visé oblačila kakor na drogu; kaj mu neki je? ali hira, se suši ali bo poginil? — o kratko nikar! nameril se je na neumnega krojača ali žnidarja, ki nič ne zastopi. — Ta ti britev nabrusi, da menj reže kakor popred, — uni ti za dobro plačilo konja zakuje, da ga 4 tedne več vpreči ne moreš. Mojster ti klobuk naredí; le enkrat greš ž njim na dež, pa ti je kakor cunjia. Zidar spodbije pege izpod mosta, in most se pogrezne. Trdno peč ti lončar obeča, pa trikrat jo zakuriš in že vsa je razkuhana. Kolár ti svoje poštenje in dušo zastavi, da ti bo iz uzorjenega lesá voz napravil; na njega besedo se zanesesh, draže mu ga plačaš in daš ga lepše okovati, pa za tri mesece se špice objužejo in plavajo v mazilu, da, od njega spečan, se sramuješ, jeziš in si prisiljen dati ga prekovati. Kakega imena so vsi taki in enaki rokodelci vredni? in uni, ki vam na vaših hišnih zidovih od zunaj s ceglovo moko trivoglate mamke božje in druge svetnike naredé, kateri s svojo grdobo memogredoče več žalijo kakor mečijo; ali kraški kamnarji, kateri kakor samoúki, na velike kamenene križe nekaj, kakor slečeno žabico (urha) izrežejo, in to ima pomeniti? ne — tukaj ne — nam ni pripuščeno najsvetejšega imena izreči! Ali niso vsi ti mojstri-skaze?

Od kod pa pride, da so rokodelci tako malo prida ali malo koristni? Eni so samouki; od tacih je težko misliti, da bi se bili rokodelstva prav učili, ker niso imeli priložnosti več časa gledati, kako pravi mojstri kako reč ročno, čisto in po pravih merah izdelujejo. O tem, kar umeten rokodellec naredí v dveh urah, se mudí samouk večkrat celi dan, in vendar si dá zaslužek po zamujenem času plačati. Drugi so se učili rokodelstva pri takih, kateri ga sami niso znali; so bili pri njih pogostoma več časa brez dela, in so se ž njimi za uk na najkrajši čas, ki je mogoče bilo, zmenili. Komaj zná otročaj žaganico prežagati, in je še ne prav pooblata, pa že meni, da je mizar in da bi na svojo roko začel delati. — Tudi smetí in zvržki mestnih rokodelstev se po vaséh razpasejo. Leni delavci, katerim ni bilo mar, da bi se bili rokodelstva prav izučili in kateri niso imeli pri nobenem mojstru obstanka, pridejo na deželo; iz prvega se držé prešerno, pa hitro jim srce upade in tako pomnožijo očitno število mojstrov-skaz.

Vsi ti, posebno pa poslednji, ki iz mest pridejo, se sami uverijo, da je kmet zarobljen, da nič ne razume, da je za-nj hitro kaj prav storjeno, in da se dá oslepariti. O neumni, zamazani rokodelci, kako sami sebe slepíte! Kmet ni več tako neveden, kakor ga štejete. Kdor je vaje vsako kmetijsko delo ne le samo prav, temuč tudi čisto in lično storiti, ko gré v mesto, vidi lepe, prav narejene in prijetne izdelke, popraša za njih kup, in v tem hipu se prepereča, da mora domá slabo narejene reči veliko draže plačevati. To ga ogreje, da sklene za naprej gorših rokodelcev si poiskati. Beštri fantje po deželi, kateri se snažno držijo, in ktere mika, tudi spravno nositi se, z bistrim očesom vädle razložijo, kdo zná oblačilo ali obuvalo najbolj prav narediti. Vsaka novo izmišljena prav in po lepih merah narejena, ali bolj pripravna reč, naj bo orodje, posoda ali karsikoli bodi družega, se mladim ljudém dopada; večkrat ne dajo ne mirú ne pokoja, dokler stariši tega v hišo ne pripravijo. Kjer se koli na deželi umeten in pošten rokodellec vstavi, so ga ljudje veseli; srečne se štejejo, da so ga dobili. Tudi je začelo število tacih rokodelcev po vaséh čedalje množiti se. In tako je prav; oni imajo zaslužek, ljudje pa čedno in dobro delo!